

Zaključci Okruglog stola ***Sadašnjost i budućnost rijeke i doline Rječine***
održanog u organizaciji Znanstvenog vijeća za zaštitu prirode i okoliša Hrvatske
akademije znanosti i umjetnosti 10.lipnja 2024. u Knjižnici HAZU

1. Dolina Rječine je prostor iznimne krajobrazne vrijednosti kao rezultat njene georaznolikosti, bioraznolikosti i djelovanja čovjeka koji je potrebno interdisciplinarno istražiti te donijeti odgovarajuću strategiju njegovog održivog korištenja, zaštite i praćenja stanja kako bi se izbjegli i ublažili pritisci i prijetnje, kako od antropogenog djelovanja, tako i od prirodnih uzroka u eri klimatskih promjena.

Vodotok Rječine (Ričina) je vodni resurs iznimnog prirodnog i vodnogospodarskog značenja koju je u kontekstu prisutnih povećanih antropogenih pritisaka i klimatskih promjena te njima izazvanih prirodnih prijetnji nužno primjereno očuvati i zaštititi u sklopu cijele doline. Zbog karaktera njenog krškog sliva, koji se podzemnim vodama prihranjuje s velikog područja (a koji uključuje i JZ Sloveniju), potrebno je poticati i međunarodnu suradnju temeljenu na mehanizmima koje omogućuje Europska unija.

2. Energetsko korištenje voda i vodoopskrba u velikoj su mjeri izmijenili prirodan režim otjecanja pri čemu je dolazilo do periodičnog presušivanja, ali ne i do dugotrajnog presušivanja velikih dijelova njenog toka, kao što se to sada događa nizvodno od brane Valići. Stoga je nužno definiranje i osiguravanje ekološki prihvatljivog protoka na svim dionicama njenog toka.

3. Hidrotehnički radovi na preostalim prirodnim dionicama toka Rječine dovode do degradacije krajobraznih vrijednosti, zatim uništavanja staništa autohtonih i zaštićenih vrsta (bjelonogog raka *Austropotamobius pallipes* i dunavske pastrve *Salmo labrax*), a ujedno i pogoršavaju hidrodinamske značajke protjecanja te opće hidromorfološko stanje korita i riparijske zone. Svakako bi trebalo pristupiti zaštiti i revitalizaciji dijelova toka Rječine prema principima rješenja temeljenih na prirodi (*nature based solutions*).

4. Uređenje bujičnih tokova nužno je provoditi na krajobrazno i ekološko prihvatljiv način, ne samo zahvatima u koritima nego i protuerozijskim radovima u slivu. Treba istaknuti potrebu rješavanja problema bujice Duboki jarak u koju su probijanjem vododjelnice prevedene vode s područja Studene, pa je zbog dodatnih količina vode i njihove energije došlo do iznimnog oštećenja korita i znatno povećane fluvijalne erozije.

5. Potrebno je napraviti i dodatna istraživanja i nizvodno od brane Valići zbog zaštite nativnih pastrvskih populacija koje su nađene u dubokim virovima u kanjonu Rječine, te im osigurati stanišne uvjete za njihovo trajno očuvanje. Također je potrebno provesti aktivnosti usmjerene uklanjanju stranih vrsta riba i sprječavanju njihova širenja, kako bi negativni utjecaji na nativne populacije bili smanjeni.
6. Nužno je osigurati primjerena rješenja izgradnje i sanacije sustava odvodnje otpadnih i oborinskih voda, kako se u buduće ne bi onečišćivale vode Rječine.
7. Nužno je suzbiti nelegalnu gradnju i druge štetne aktivnosti u poplavnom području Rječine a zaštitne mjere od poplava prilagoditi prirodnim značajkama toka Rječine.
8. Potrebno je spriječiti degradaciju staništa i faune Rječine nizvodno od brane Valići koji nastaju periodičkim (približno svakih 10 godina) potpunim pražnjenjem akumulacije kroz temeljni ispušt koji dovodi do uništavanja staništa pronosom i zatrpavanjem nagomilanim sedimentom s dna akumulacije.
9. U cilju zaštite doline Rječine, same Rječine i njenih pritoka te podzemnih voda koje ih prihranjuju, nužno je intenzivirati interdisciplinarna istraživanja koja se bave njenim krajobraznim i geoznanstvenim vrijednostima, vrijednostima voda i živog svijeta u slivu Rječine, morfologijom njenog prirodnog toka i utjecajima izvedenih zahvata na obilježja toka Rječine.
10. Kako bi se objektivno sagledalo postojeće stanje, vrijednosti ali i probleme i pritiske u današnje doba kao i u budućnosti u uvjetima intenziviranja klimatskih promjena, kao i mogućnosti za valorizaciju krajobraznih vrijednosti i vrijednosti vodnih resursa Rječine i njenog živog svijeta, nužno je, kao polaznu osnovu, napraviti dokument koji bi analizirao sve navedeno, planirana rješenja, mogućnosti i ograničenja, te usmjerilo buduće planove i aktivnosti na očuvanje i valorizaciju njenih vrijednosti.
11. U cilju senzibiliziranja javnosti za izazove održivog korištenja, zaštite i promicanja vrijednosti doline Rječine preporučujemo izradu plana i programa edukativnih aktivnosti koje bi obuhvaćale školsku mladež i studentsku populaciju (kroz predavanja radionice, tematske terenske nastave) te odraslu populaciju kroz sustav cjeloživotnog učenja na cjelokupnom slijevnom području Rječine.